

İDEAL BENLİĞİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Doç. Dr. Füsün AKKOYUN*

Ar. Gör. Ö. Hakan ERSEVER**

Psikolojik danışma, bir anlamda benlik ile ideal benliği uzlaştırma süreci olarak da kabul edildiğinden, danışma psikolojisi alanında bu kavramların oldukça önemli bir yer aldığını görüyoruz.

Kant, James, Allport, McDougall, Mead, Snygg ve Combs gibi bazı kuramcılar benlik konusunu ele alarak doğası ile ilgili bazı tanımlamalar yapmakla beraber, sonuçta bunların bazı kavramlarda uzlaştıkları görülmektedir. Genelde, bireyin kendisi ile ilgili duyguları gerçek benlik ya da fenomenal benlik, olmayı istediği ya da nasıl olması gerektiği de ideal benlik olarak adlandırılmaktadır (Lazzari, Fioravanti ve Gough, 1978).

Jung'a göre benlik insanların erişmeye çabaladıkları yaşamın amacıdır ve kişilik yapısına birlik, denge ve kararlılık kazandırmaktadır (Hall ve Lindzey, 1970). Benliğin oluşmasından önce kişiliğin çeşitli parçalarının tamamen gelişmesi ve bireyselleşmesi gerekmektedir. Bu yüzden benlik arketipi birey orta yaşa gelmeden kendini göstermemektedir.

Adler ise benliği bireyin kendine özgü yaşamını daha dolu bir hale getirmeye yönelik yaşantıları arayan yaratıcı bir yapı olarak ele almaktadır (Hall ve Lindzey, 1978). Yaratıcı benlik bireyin kalıtımı ve yaşantıları üzerine kendi kişiliğini yapılandırmasından oluşmakta ve amaçlar yaratarak yaşama anlam kazandırmaktadır.

Bandura, bilişsel sosyal öğrenme kuramında benliği bir sistem olarak ele almaktadır (Monte, 1980). Benlik sistemi aktif bilişsel süreçlerden oluşmakta, çevre tarafından düzenlenmekte ve kendisini düzenleyen çevreyi değiştirebilmektedir.

Horney'e göre gerçek benlik mutluluğa yönelik bireysel gelişmenin, sağlığın ve diğerlerine duyulan gerçek sevginin kaynağıdır. İdeal benlik ise olumsuz değerlendirmelerle zarar görmüş gerçek benliktir ve mükem-

* Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü Öğretim Üyesi

** Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü Öğretim Üye Yardımcısı

mel olmaya çabalamaktadır (Monte, 1980). Horney, temel nevrotik çatışmayı benliğe yabancılaşma ile açıklamakta, nevrotik bireyleri "olmaları gerekenlerden" oluşan uzun bir listeyi içeren ideal benlik imgeleri geliştiren bireyler olarak tanımlamaktadır.

Psikolojik danışma ve psikoterapi alanında benlik kavramı ve sistimli bir şekilde benlik kuramı ilk kez Rogers tarafından 1942 yılında ifade edilmiştir. Genel olarak köklerini Gestalt ve fenomenolojik psikolojiden alan benlik, bireyin davranışlarını belirleyen kavram, değer, amaç ve ideallerin dinamik bir organizasyonu olarak tanımlanabilir. Bireyin "ben" olarak adlandırdığı bu tutarlı kişilik yapısını tanımlamak için benlik kavramı, benlik imgeleri, benlik yapısı gibi değişik terimlerin yazında kullanıldığı dikkati çekmektedir (Brammer ve Shostrom, 1982).

Rogers (1973) benliği, varoluşun ya da işlevselliğin farkındalığı olarak değerlendirmektedir. Kendini gerçekleştirme gereksiniminde olan birey deneyim dünyasının odağındadır. Birey, deneyimlerini bu gereksinimini ölçüt olarak alarak kendine göre değerlendirmektedir. Bu deneyimlerin bir kısmı birey olgunlaştıkça benliğin bilinçli algılanışı şeklinde farklılaşmaktadır. Birey organizmayı geliştirmeye yönelik deneyimleri olumlu, bu gelişmeyi engelleyen deneyimleri ise olumsuz olarak değerlendirir. Bu değerlendirilmesinin sonucunda birey olumlu olarak değerlendirdiği deneyimlere yönelik davranışlarda bulunur ve olumsuz olarak değerlendirdiklerinden kaçınmaya çalışır.

Bireyin değerleri ve kendisine atfettiği bazı özellikleri benliği oluşturur. Benlik kavramı, benliğin bireyin yaşantıları yoluyla genelleştirilmiş olarak terimlere dönüştürülmüş şeklidir. Bireyin kendisiyle ilgili algıları ve başkalarının birey hakkındaki yargıları benlik kavramını; sahip olmayı istediği ve amaçladığı özellikler ise ideal benliğini oluşturmaktadır.

Birey, kendini "benlik kavramına" tutarlı davranıyor olarak algıladığında yeterlilik, güven ve değerli olma duygularını yaşar. Kendisinin tanımladığı normlardan farklı davranan birey ise tehdit, yetersizlik, güvensizlik ve değersizlik duygularını yaşar, başka seçenekleri algılayamadığında ise kendini bu tehdit ve tutarsızlığa karşı korumak için savunma mekanizmalarına başvurur (Brammer ve Shostrom, 1982).

Benlik kavramıyla tutarlı olmayan bireyler tehdit ve kaygı yaşantılarından dolayı uyumsuz olarak değerlendirilirler. Bireyin benlik kavramı yaşantıları ile bağdaşıyorsa ve birey de bunu hissedip idealleri ve geçmiş yaşantıları ile tutarlı davranıyorsa uyumlu olarak değerlendirilir.

Tutarlılık ya da bağdaşım benlik kuramlarından özellikle Rogers tarafından oldukça sıklıkla kullanılan bir kavramdır. Rogers, ruh sağlığını gerçek benlik ve ideal benlik bağdaşımını esas olarak açıklamaktadır. Rogers'a göre psikopatoloji ya da uyumsuzluk bireyin olduğu ve olmak istediği arasındaki farkın büyüklüğü sonucu ortaya çıkmaktadır (Corey, 1982). Benlik ve ideal benlik arasında bir farkın olması kaçınılmazdır. Hatta organizmayı güdüleyici olması bakımından da sağlıklı ve istenen bir durumdur. Bununla beraber gerçek benlik ve ideal benlik arasındaki fark çok büyükse ya da ideal benlik erişilemeyecek düzeyde ise ve gerçekçi olmayan bireysel özellikleri içeriyorsa psikolojik bir bozukluk kendini gösterecektir (Gough, Fioravanti ve Lazzari, 1979).

Benlik ile ilgili olarak son yıllarda bir de olası benliklerden (possible selves) söz edilmektedir. Bu görüşde, bireyin kendi potansiyelleri ve geleceği hakkında ne düşündüğü gözönüne alınmaktadır. Olası benlikler bireyin sahip olmayı istediği ideal benlikleri ve bireyin olabileceği ya da olmaktan korktuğu benlikleri içerir. Bir anlamda, bireyin benliğinin sosyal yaşantılarla sınırlanmamış görüntüsüdür. Bireyin benlik kavramlarının bazıları desteklendiğinde ya da bir çatışma ile karşılaştığında, bireyin bunun sonucu olarak nasıl davranacağı ve ne hissedeceği harekete geçen olası benlikler tarafından belirlenmektedir. Olası benlikler şimdiki zamanla gelecek arasındaki bilişsel köprülerdir ve benlik kavramının gelişimi ve değişimindeki potansiyeli yansıtmaktadır (Markus ve Nurius, 1986; Nurius, 1986).

Benlik ve ideal benlik arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda benlik ve ideal benlik tanımlamaları arasındaki bağdaşım, genellikle kişisel uyumun ve kendini kabul bir göstergesi olarak ele alınmaktadır. Wilcox ve Fretz (1979), gerçek ve ideal benlik arasındaki farkın büyük olmasının uyumsuzluğu artırdığını; Nahinsky, Levy ve Sharen (1978) gerçek ve ideal benlik farkının uyumla ilgili olduğunu ve bu farkın kendinde hoşnut olmanın bir göstergesi olarak ele alınabileceğini belirtmişlerdir. (Akt. Aydemir, 1986).

Pek çok araştırmacı benlik ve ideal benlik farkının yüksek olmasının kendinden hoşnutsuzluk, stress ve gerginlik, farkın düşük olmasının ise kaygı düzeyinin düşüklüğünü ve kendinden hoşnutluğu gösterdiğini belirtmiştir. Mecandless, Lipsitt, Coopersmith ve Mitchell (1967) yüksek benlik saygısına sahip çocuklarda kaygının daha az olduğunu, bu çocukların sevildiğini ve popüler olduklarını, Bruce (1967) ise farkın yüksek olduğu çocuklarda kaygı puanlarının da yüksek olduğunu ve bu çocuklara daha az güvenildiğini belirtmiştir (Akt. Aydemir, 1986).

Bununla beraber, bazı araştırmacılar benlik ve ideal benlik uygunluğunun yüksek olmasının da uyumsuzluk göstergesi olabileceğini ileri sürmektedirler. Bağdaşımın çok yüksek olmasının iyi bir uyumun göstergesi olmayabileceğini, bu bireylerin bastırma mekanizması kullanmalarının sonucunda gerçekçi olmayan bir bağdaşım ve dolayısıyla uyum uyumsuzluğun sözkonusu olabileceğini belirtmişlerdir (Akt. Erkan, 1986). Freidman (1955), paranoid şizofrenlerin benlik ve ideal benlik farkının normallere yakın olduğunu belirterek benlik ve ideal benlik kavramlarının uyum ölçütü olarak ele alınmasının pek çok uyumsuz insanı uyumlu olarak gösterebileceğini ifade etmektedir. Gerçek ve ideal benlik arasındaki bağdaşımın uyum ya da uyumsuzluk olarak ele alınması, benliği değerlendirmek üzere yapılan çalışmaları da etkilemektedir.

Benliği Değerlendirme Çabaları

Benliği değerlendirmeyi amaçlayan araçların geliştirilmesinde fenomenolojik psikolojinin etkileri görülmektedir. Bu araçların hepsi bireyin kendini tanımlamasına dayalı olarak geliştirilmiştir.

Anastasi (1976) benliğin değerlendirilmesi bakımından cümle tamamlama yöntemi, sıfat tarama, Q-Sort yöntemi, anlamsal farklılıkların ve yapılandırılmış rol repertuarının incelenmesi şeklinde beş yaklaşım belirlemektedir. Bu yaklaşımların hepsinde de ideal benliği değerlendirebilmek için bireyin ya kendisinin ya da bir başka kişinin bireyi idealde olmak istediği bakımından değerlendirmesi gerekmektedir. Tutarlılık ya da bağdaşımın incelenmesinde iki uygulama arasındaki farktan elde edilen tek bir puan ya da indekse bakılmaktadır. Tutarlılığa genel olarak bu şekilde bakmak değişik tanılayıcı belirtileri gizleyebilir (Gough, Lazzari ve Fioravanti, 1978). Bu nedenle Gough ve Heilbrun tarafından geliştirilen ACL'de (Adjective Check List) gerçek ve ideal benlik arasındaki bağdaşımın yola çıkılarak bir İdeal Benlik Alt Ölçeği geliştirilmiştir. Böylece bireyin kendini değerlendirmek üzere işaretlediği sıfatlardan, ideal benlik ile ilgili, tek bir uygulama ile bilgi edinilebilmektedir.

ACL ile İdeal Benliğin Değerlendirilmesi

Gough, Fioravanti ve Lazzari (1979), 100 Amerikan erkek, 146 Amerikan kadın, 95 İtalyan erkek ve 134 İtalyan kadının gerçek ve ideal ACL protokollarındaki tutarlılıkları karşılaştırarak bir ideal benlik alt ölçeği oluşturmuşlardır. Bu dört grubun karşılaştırılmasında en çok akıllı, alımlı, cesur ve çalışkan gibi 26 sıfatın, en az da alıngan, dalgın, sabırsız ve sinirli gibi 20 sıfatın işaretlendiği belirlenerek bunlardan birinci

gruptakiler + 1, ikinci gruptakiler - 1 olarak puanlanmıştır. Bu durumda ölçekten elde edilen yüksek puanlar gerçek ve ideal benlik arasındaki tutarlılığın yüksek olduğunu göstermektedir. Bu puanın aynı zamanda kişisel uyumun da bir göstergesi olabileceği kabul edilmektedir.

İdeal benlik puanının yüksek olması amaçlar belirleme ve bunlara erişme yeteneğini, kişilerarası ilişkilerde etkin olmayı ve aynı zamanda narsistik ego sönmesi ile ilgili bazı elementlerin bulunduğunu göstermektedir. Iss (Ideal Self Scale) puanı yüksek olanların uzman değerlendirmelerine göre oldukça uyumlu olduğu ancak daha az hoşlanılan insanlar olduğu belirtilmektedir. Düşük Iss ise düşük morali, hayatta yenilmişlik duygusunu ve amaçlar belirleme ve bunlara erişmede güçlüğü ifade etmektedir. Ancak, düşük Iss aynı zamanda nazıklık, müteavazilik ve başkalarının istek ve haklarına karşı dikkatli olmak gibi bunun karşılığında kişilerarası ilişkiler bakımından bazı "iyi" sayılabilecek özelliklerin de bulunduğunu göstermektedir.

Ülkemizde benliği genel olarak değerlendiren ya da benliğin belirli yönlerini değerlendiren çeşitli araçlar bulunmaktadır. Ancak ACL'nin bu alt ölçeğinin kültürümüze kazandırılması durumunda özellikle danışma uygulamalarının etkisini ideal benlikteki değişme bakımından değerlendirebilmek mümkün olabilecektir.

Amaç

Bu çalışmada, (1) İngilizce ve Türkçe formlarından elde edilen Iss puanları arasındaki tutarlılığın, (2) bir grup üniversite öğrencisinin gerçek ve ideal benlik protokolları ile kültürlerarası ortak cinsiyet (unisex) benlik ölçeğinin maddeleri arasındaki tutarlılığın, ve (3) Amerikan ve Türk üniversite öğrencilerinin ideal benlik puanlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma Grupları

1. İngilizce ve Türkçe Iss puanları arasındaki tutarlılık, ACL ile daha önce yapılmış olan Akkoyun ve Bacanlı'nın (1988) çalışmasındaki veriler tekrar ele alınarak incelenmiştir. Daha önce yapılmış olan bu çalışmada iki grup üniversite öğrencisinden yararlanılmıştı. Birinci grup öğrenci, ODTÜ Yabancı Diller Eğitimi Programında okuyan 26 kişiden oluşmaktadır. Bunlara önce İngilizce, daha sonra Türkçe form uygulanmıştı. İkinci grup öğrenci ise Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fa-

kültesinde Öğretmenlik Sertifikası Programında okuyan kişiden oluşmaktadır. Bunlara da Türkçe form bir ay ara ile iki kez uygulanmıştır.

2. Üniversite öğrencilerinin gerçek ve ideal benlik protokollarını değerlendirmek üzere Ankara Üniversitesi DTCF ve EBF'de okuyan bir grup öğrenciye ACL bir ay ara ile iki kez uygulanmıştır. Verilen yönergede ilk uygulamada kendilerini tanımlamaları, ikinci uygulamada ise olmak istediklerini belirlemeleri istenmiştir. Her iki uygulaması eşleştirilebilen öğrencilerden 55 kız ve 53 erkek öğrencinin protokolları inceleme konusu olarak alınmıştır.

Bilgi Toplama Aracı

ACL (Sıfat Tarama Listesi): 1949 yılında Harrison Gough tarafından geliştirilmiş olan bu araç, başlangıçta gözlemcilerin başkalarını tanımlamalarında kullanılmak üzere planlanmış, ancak yıllar geçtikçe çeşitli ölçeklerin eklenmesiyle ideal benlik, geçmiş ve gelecekteki benlik, efsanevi bir kişi, coğrafi bir alan, ticari bir ürün, bir fikir, bir inanç, bir teori gibi bir çok değişik kavram ve olguyu tanımlamada kullanılabilir hale gelmiştir. 300 sınıftan oluşan ACL'nin el kitabında işaretlenen sıfat sayısı, işaretlenen beğenilir (favorable) sıfat sayısı, işaretlenen beğenilmez (unfavorable) sıfat sayısı, tepki örüntüsü (communalıty), Murray'ın belirlediği 15 ihtiyaç, kişilerarası ve sosyal eğilimler, TA ego durumları, yaratıcılık ve zeka ile ilgili olmak üzere toplam 37 alt ölçeği bulunmaktadır.

Bireysel ya da grup olarak uygulanabilmektedir. Yönergesi oldukça basit ve açıktır. Bilgisayar ya da elle puanlanabilmektedir. Pek çok dile uyarlandığı ve çeşitli kültürlerarası araştırmalarda sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması Akkoyun ve Bacanlı (1988) tarafından yapılmıştır.

Bulgular ve Yorum

1. İngilizce ve Türkçe, Türkçe ve Türkçe test-tekrar test uygulamalarında sırasıyla .74 ve .80 korelasyon katsayıları bulunmuştur. İngilizce ve İngilizce uygulamasında ise altı ay ara ile erkekler için .71, kızlar için .78 korelasyon katsayılarının bulunduğu görülmektedir (Gough ve Heilbrun, 1983, s. 18).

Korelasyon katsayıları arasında farklılıkların incelenmesi sonucunda anlamlı farklılıklar bulunmamıştır. Bu durumda ISS alt ölçeğinde

yer alan sıfatların İngilizce ve Türkçe uygulamalar bakımından bir fark yaratmadığı düşünülmektedir.

2. ACL'nin ortak cinsiyet Iss puanlarının belirlenmesinde izlenen orijinal yaklaşım tekrarlanarak Türk, Amerikan ve İtalyan örneklemeleri için ortak sıfatların belirlenmesine çalışılmıştır. Bunun için her iki cins Türk grubunda işaretlenen ideal ve gerçek protokollarındaki sıfatların frekansları karşılaştırılmış ve anlamlı farklılıklar bulunanlar belirlenmiştir.

Türk örnekleminde erkekler için 56 sıfat, kızlar için 72 sıfat anlamlı farklılıklar göstermiştir. Amerikan ve İtalyan örneklemeleri için belirlenen ortak cinsiyet sıfatları, Türk örneklemindeki sıfatlarla karşılaştırıldığında bunlardan 29'u üç kültür için ortak bulunmuştur.

Türk, Amerikan ve İtalyan örneklemeleri için bulunan ortak cinsiyet sıfatları

A. Daha çok ideal benliği belirleyenler

Akıllı, Alımlı, Asil, Bilge, Cesur, Enerjik, Etkileyici, Girişimci, Girişken, Hazırcevap, İncelikli (zarif), Kailiyetli, Marifetli, Orijinal, Üretken, Yaratıcı

B. Daha çok benliği belirleyenler

Acelecı, Alıngan, Çabuk heyecanlanan, Dalgın, Duygusal, Endişeli, Huzursuz, Kafası karışık, Karamsar, Sabırsız, Sinirli, Unutkan, Zihni meşgul

Ayrıca bir sıfat daha ortak olarak anlamlı olmakla beraber grubu bakımından farklı yerde bulunmuştur. Hayalgücü kuvvetli sıfatı, Amerikan ve İtalyan örneklemelerinde daha çok ideal benliği belirleyen bir ortak cinsiyet sıfatı iken, Türk örnekleminde daha çok benliği belirleyen bir sıfat olarak bulunmuştur. Başka bir deyişle, Türk örnekleminde puanlama yönü tersine çevrilmektedir. Bu bulgu Türk üniversite öğrencilerinin hayalgüçlerini harekete geçirmeyi ideal bir durum olarak görmediklerini de göstermektedir.

Bunun yanı sıra iki sıfat erkekler için anlamlı değil, ancak kızlar için aksi yönde anlamlı bulunmuştur. Kızlar hislerine hakim olma ve hızlı sıfatlarında kültürlerarası ortak cinsiyet sıfatlarının aksine, idealde böyle olmaya önem verdiklerini ifade etmişlerdir. Oysa, bu sıfatlar diğer kültürlerde olmak istenen özellikler değildir.

Türk örneğinde ayırtedici olmayan sıfatlar

- A. Daha çok ideal benliği belirleyenler
 Açık düşünceli (her iki cins),
 Bakımlı (her iki cins)
 Çalışkan (yalnızca erkekler)
 İçgörülü (her iki cins)
 İyi görünüşlü (her iki cins)
 Sanatçı ruhlu (yalnızca erkekler)
 Sebatkar (yalnızca kızlar)
 Yakışıklı (yalnızca kızlar)
 Zorlayıcı (her iki cins)
- B. Daha çok benliği belirleyenler
 Dikbaşı (yalnızca kızlar)
 Düşünmeden davranan (her iki cins)
 Hayalperest (yalnızca kızlar)
 Hızlı (yalnızca erkekler)
 Hislerine hakim (yalnızca erkekler)
 Hoşnutsuz (her iki cins)
 Kötümser (her iki cins)

Ölçekteki ortak cinsiyet sıfatlarının dışında bazı sıfatların ise yalnızca Türk örneği için ayırtedici olduğu görülmüştür.

Türk örneğinde ortak cinsiyet sıfatları

- A. Daha çok ideal benliği belirleyenler
 Düşünür (filozof), Etkili, Güçlü, Heyecanlanmaz, Keskin görüşlü, Kültürlü, Planlı, Uyanık, Zeki
- B. Daha çok benliği belirleyenler
 Affedici, Bağımlı, Çekingen, İçine kapanık, Meraklı, Utangaç

Bu bulgular, bizim kültürümüzde ideal benlik ile ilgili olarak üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda ölçek anahtarının bu şekilde değiştirilerek kullanılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Ayrıca ideal benliğin değerlendirilmesi bakımından Türk kültüründe pek çok sıfat bakımından her iki cins için ortak olmayan maddelerin olduğu görülmektedir.

Türk örnekleminde yalnızca erkekler için ayırtedici olanlar

A. Daha çok ideal benliği belirleyenler

Konuşkan, Marifetli, Sempatik

B. Daha çok benliği belirleyenler

Aklı başında, Alaycı, Barışsever, Düşünceli, Gergin, Hayal gücü kuvvetli, Hiddetli (alevleniveren), Sessiz, Şüpheli

Türk örnekleminde yalnızca kızlar için ayırtedici olanlar

A. Daha çok ideal benliği belirleyenler

Açıkgöz, Aktif, Atılgan, Bağımsız, Çok yönlü,

B. Daha çok benliği belirleyenler

Derdetmeyen, Dışadönük, Emin, Girgin, İleriyi gören (uzgörülü), Kararlı, Kendine güvenen, Nüktedan (espritüel), Sakar, Saygılı, Sinirli, Yardıma hazır

Bu durumda Türk kültüründe cinsler için ayrı anahtarların geliştirilmesinin gereği de ortaya çıkmaktadır. Bizim kültürümüzde farklı cinsiyetlere farklı rollerin verilmesinin ve farklı beklentiler oluşturulmasının bu farklılığı yarattığı düşünülmektedir.

3. ISS ölçeğindeki anahtar sıfatların madde analizlerinden sonra, ayrıca ölçekten elde edilen toplam puanlara bakılarak bir karşılaştırma yapma gereği duyulmuştur. Amerikan ve Türk örneklemlerinden elde edilen veriler aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Türk ve Amerikan Üniversite Öğrencilerinin Gerçek ve İdeal ISS Puanları

		Gerçek			İdeal		
		X	SS	N	X	SS	N
Amerikan	Kızlar	47.67	9.31	261	68.28	5.42	40
	Erkekler	48.38	9.41	262	68.78	5.02	40
Türk	Kızlar	46.49	8.74	55	65.47	5.14	55
	Erkekler	47.70	9.40	53	63.80	8.50	53

Amerikan örnekleminde belirtilen gerçek protokolların sayısı, diğer örneklemlerin sayısı ile denk olmadığından t testi karşılaştırılması yapılamamıştır. Bu nedenle yalnızca Amerikan ve Türk ideal protokolları karşılaştırılmış, diğer veriler fikir verici olması bakımından tabloya eklenmiştir.

Yapılan t testi karşılaştırmalarında Amerikan ve Türk erkekler arasında ideal benlik puanları bakımından. Ol düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Amerikan ve Türk kızlar, Türk kızlar ve erkekler arasında anlamlı farklılıklar bulunmamıştır.

Kültürlerarası olarak bulunan farklılığın Iss ölçeğindeki sıfatların önemli bir kısmı ortak kültürel özellikler göstermediğinden, üzerinde önemle durmaya gerek duyulmamaktadır. Burada maddeler bakımından gözlediğimiz kültürlerarası farklılık nedeniyle kültürlerarası karşılaştırmalarda kullanılmasının sakıncalı olacağı anlaşılmaktadır. Kültürlerarası bir çalışmaya gerek duyulmadığında ortak olarak saptadığımız 33 sıfattan oluşan anahtar kullanılmalıdır.

SONUÇ

Yapılan inceleme Türk örneklemini için ayrı bir ideal benlik anahtarının kullanılmasının gerektiğini göstermektedir. Ayrıca, kültürlerarası araç uyarlamalarında yalnızca çeviri güvenilirliği çalışması ile yetinilmesinin sakıncalı olabileceği konusunda uygun bir örnek ile karşılaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Akkoyun, F., Bacanlı, H. ACL'nin Türkçe'ye Uyarlanması: TA Ego Ölçekleri İle Bir Çalışma. V. Ulusal Psikoloji Kongresi, İzmir, 1988.
- Anastasi, A. *Psychological Testing*. Beşinci Baskı. Macmillan Publishing Co. Inc., 1976.
- Aydemir, S. Grupla Psikolojik Danışmanın 15-18 Yaş Grubundaki Gençlerin Benlik Kavramı ile İdeal Benlik Kavramlarının Uygunluk Düzeyine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1986.
- Brammer, L. M. ve Shostrom, E.L. *Therapeutic Psychology: Fundamentals of Counseling and Psychotherapy*. Fourth Ed. Prentice-Hall Inc., Englewood Cliffs, New Jersey. 1982.
- Corey, G. *Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy*. Second Ed. Brooks/Cole Publishing Co. California, 1982.
- Erkan, S. Ana-Babalarını Demokratik, Otoriter ve İlgisiz Olarak Algılayan Bireylerin Benlik-Kavramları ile İdeal-Benlik Kavramlarının Bağdaşım Dereceleri Arasındaki Fark. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1986.
- Freidman, I. Phenomenal, Ideal and Projected Conceptions of Self. *J. Abnorm. Soc. Psychology*. 1955.
- Gough, H.G., Lazzari R. ve Fioravanti M. Self Versus Ideal Self: A Comparison of Five Adjective Check List Indices. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 1978. Vol. 46, No. 5.
- . A Cross-Cultural Unisex Ideal Self Scale for the Adjective Check List. *Journal of Clinical Psychology*, 1979, Vol. 35.

- Gough, H.**, Heilbrun, *The Adjective Check List*. Consulting Psychologists Press. 1983.
- Hall, C.S. ve Lindsey, G.** *Theories of Personality*. Second Ed. John Wiley-Sons, Ins., New York, 1970.
- Markus, H. ve Nurius, P.** Possible Selves, *American Psychologist*. 1986, Vol. 41, No 9.
- Monte, C.F.** *Beneath the Mask*. Holt, Rinehart and Winston, New York, 1980.
- Nurius, P.S.** Reappraisal of the Self-Concept and Implications for Counseling, *Journal of Counseling Psychology*, 1986, Vol. 33, No 4.
- Rogers, C.R.** *A Theory of Personality*, Ed. Theodore Millon, Theories of Psycho-pathology and Personality. Sec. Ed., W.B. Saunders Co. Philadelphia, 1973.
- Wilcox, A ve Fretz R.B.**, "Actual-Ideal Discrepancies and Adjustment" *Journal of Counseling Psychology*, 1971, Vol. 18, No 2.

